

საქართველოს დემოგრაფიული პროგნოზები და მისი სტატისტიკური ანალიზი რეგიონულ ქრეფში

ნონა ახვლედიანი

ა.წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკის დეპარტამენტის ასოცირებული პროფესორი

ნაირა ვირსალაძე

ა.წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკის დეპარტამენტის ასოცირებული პროფესორი

დემოგრაფიული პრობლემები ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს პრობლემად არის აღიარებული თანამედროვე საქართველოს წინაშე მდგარ პრობლემათა შორის. საქართველოს მოსახლეობა ისტორიულად ყველაზე მრავალრიცხოვანი მე-XIII საუკუნის პირველ ნახევარში იყო. ამ დროს ჩატარებული აღწერის მიხედვით საქართველოს მოსახლეობა 8 მილიონ კაცს აღწევდა. ეს იყო შედეგი იმ უძლიერესი მე-12-ე საუკუნის, რომელსაც დავითისა და თამარის მეფობის ხანას უწოდებენ. გამუდმებული შემოსევების შედეგად მე-18 საუკუნეში საქართველოს მოსახლეობა 8 მილიონიდან 761 ათასამდე შემცირდა. მე-19 საუკუნის დასაწყისში კი ქვეყანაში შავი ჭირის გავრცელების გამო მოსახლეობა თითქმის განახევრდა და 400 ათას კაცს შეადგენდა. ასეთი მცირე რაოდენობით მოსახლეობა საქართველოში მთელი მისი ისტორიის განმავლობაში არასოდეს ყოფილა, ხოლო მე-19 საუკუნის ბოლოს რუსეთის საყოველთაო აღწერის შედეგად საქართველოს მოსახლეობა იმდროინდელ საზღვრებში 2 მილიონზე მეტს შეადგენდა, ანუ ერთ საუკუნეში 5-ჯერ გაიზარდა. უკანასკნელ წლებში, საქართველოს მოსახლეობა ყველაზე მრავალრიცხოვანი 1989-1992 წლებში იყო და 5 მილიონ 400 ათასს შეადგენდა. ამ დროიდან მოყოლებული, საქართველოს მოსახლეობა განუხრელად მცირდება და ბოლო მონაცემებით, 4 მილიონ ნახევარს არ აღემატება. პატრიარქის ინიციატივა გახდა ერთადერთი მიზეზი საქართველოში მობადლობის გაზრდის. მიუხედავად ბოლო წლებში მობა-

დობის მცირედი ზრდისა, საქართველოში ბუნებრივი მატება არ შეინიშნება. პირიქით, საქართველოში დემოგრაფიული პრობლემები დღითიდღე მწვავედება. არსებული მონაცემების მიხედვით საქართველოში ყველაზე მეტი ბავშვი 1961 წელს დაიბადა – 104 ათასი. 1960-1990 წლებში ყოველწლიურად საშუალოდ 93 ათასი ბავშვი იზადებოდა, ხოლო 1991-2010 წლებში კი – 55 ათასი. მობადლობის მკვეთრი შემცირება 1992 წლიდან დაიწყო. მეორე მსოფლიო ომის პერიოდშიც კი საქართველოს მოსახლეობის ბუნებრივი მატება 135 ათას კაცს შეადგენდა, ხოლო 2006-2010 წლებში ეს მაჩვენებელი 58 ათასამდე შემცირდა. მობადლობის აბსოლუტური მაჩვენებელი უკანასკნელ წლებში საგრძნობლად შემცირდა. კერძოდ, 2000-2009 წლებში საქართველოში 502 296 ბავშვი დაიბადა, მაშინ, როდესაც 1960-1969 წლებში ეს მაჩვენებელი 850 908 ბავშვს უდრიდა. ამ პერიოდში გარდაცვლილთა რაოდენობა 276 034 კაციდან 448 712 კაცამდე გაიზარდა. შესაბამისად, წინა წლებთან შედარებით, ბოლო წლებში საქართველოში ბუნებრივი მატება 10-ჯერ შემცირდა. 2010 წელს გაერთიანებული ერების მოსახლეობის ფონდმა საქართველოში ჩაატარა კვლევები, რის მიხედვითაც 2050 წლისთვის საქართველოს დემოგრაფიული კატასტროფა ემუქრება (დიაგრამა 1.), ქვეყნის მოსახლეობა 28%-ით, ანუ 1 170 000 კაცით მცირდება. 232 ქვეყანას შორის საქართველო მოსახლეობის რიცხოვნობის შემცირების ტემპით მე-16-ე ადგილზეა, მო-

ცხრილი 1. წყარო: *geostat.ge*

ძირითადი დემოგრაფიული მაჩვენებლები											
(ათასი კაცი)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
მოსახლეობის რიცხოვნობა 1 იანვრისათვის	4 394.7	4 382.1	4 385.4	4 436.4	4 469.2	4 497.6	4 483.8	4 490.5	3 713.7	3 720.4	3 718.2
მათ შორის:											
საქალაქო დასახლება	2 308.9	2 303.8	2 309.1	2 350.5	2 371.3	2 391.7	2 410.8	2 410.8	2 122.9	2 128.5	2 128.6
სასოფლო დასახლება	2 085.8	2 078.3	2 076.3	2 085.9	2 097.9	2 105.9	2 073.0	2 078.8	1 590.8	1 591.9	1 589.6
ცოცხლად დაბადებ. რიცხოვნობა	49 287	56 565	63 377	62 585	58 014	57 031	57 878	60 635	59 249	56 569	
გარდაცვლილთა რიცხოვნობა	41 178	43 011	46 625	47 864	49 818	49 348	48 553	49 087	49 121	50 771	
მათ შორის:											
ქორწინებათა რიცხვი	24 891	31 414	31 752	34 675	30 863	30 412	34 693	31 526	29 157	25 101	
განქორწინებათა რიცხვი	2 325	3 189	4 030	4 726	5 850	7 136	8 089	9 119	9 112	9 539	

ცხრილი 2. 2017 წლის I-VI თვის ძირითადი დემოგრაფიული მაჩვენებლები

	ცოცხლად დაბადება	გარდაცვალება	ქორწინება	განქორწინება
საქართველო	25,543	25,954	10,680	5,031
თბილისი	9,435	7,117	2,779	1,880
აფხაზეთის არ	-	-	-	-
აჭარის არ	2,714	2,144	1,200	323
გურია	577	929	249	119
იმერეთი	3,352	4,700	1,881	820
კახეთი	1,874	2,402	732	376
მცხეთა-მთიანეთი	464	705	229	115
რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი	114	345	74	35
სამეგ-ზემო სვანე	1,889	2,569	1,131	386
სამცხე-ჯავახეთი	855	917	522	104
ქვემო ქართლი	2,681	2,345	1,213	510
შიდა ქართლი	1,588	1,781	670	363

წყარო: geostat.ge

ბადობით – 174-ზე. გაიზარდა დეპოპულაცია და მისი მასშტაბები; დეპოპულაციურმა პროცესებმა უფრო მეტად მოიცვა ქართველი მოსახლეობა, რაც სერიოზულ პრობლემას უქმნის ქართველი ერის ფიზიკური უწყვეტობის უზრუნველყოფას. სწრაფად მიმდინარეობს დემოგრაფიული დაბერების პროცესი, რომელიც ერის აღწარმოების პოტენციალს საფრთხის წინაშე აყენებს.

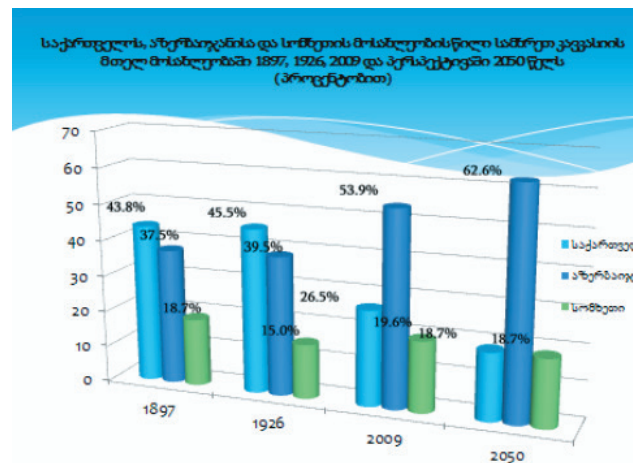
საქართველოს მოსახლეობის ბუნებრივი მატება მნიშვნელოვნად განსხვავდება რეგიონების მიხედვით. ყველაზე მძიმე მდგომარეობაა რაჭა-ლეჩხუმში, შემდეგ გურიაში, სამეგრელო-ზემო სვანეთში, მცხეთა-მთიანეთში, იმერეთსა და კახეთში. სპეციალისტების ცნობით, თუ საგანგებო ზომები არ იქნა მიღებული, უახლოეს 15 წელიწადში რაჭა მთლიანად გაუკაცრიელდება. სხვა რეგიონებთან შედარებით, უმძიმესი მდგომარეობაა ასევე გურიაშიც.

საქართველოს დემოგრაფიულ პრობლემებში მთავარი ადგილი უჭირავს შიდა და გარე მიგრაციას. შიდა მიგრაცია ჯერ კიდევ გასული საუკუნის 80-იანი წლებიდან დაიწყო, ხოლო 90-იანი წლებიდან, ანუ ბოლო 20 წლის მანძილზე, მდგომარეობა დღითიდღე უარესდებოდა და დღეს საქართველოს მთას უმძიმესი დემოგრაფიული პრობლემები უდგას. მოსახლეობისგან იცლება მთიანი რეგიონები.

2002 წლის ოფიციალური სტატისტიკის მონაცემებით, 164 სოფელი მთლიანად დაცლილია, ანუ აღარ არსებობს, ხოლო 152 სოფელში 10 და ნაკლები კომლი ცხოვრობს. სავარაუდოდ, ამ 152 სოფლიდან 2002 წლის შემდეგ კიდევ რამდენიმე გაუკაცრიელდა. დემოგრაფიული პრობლემა დღესდღეობით ჩვენი ყველაზე დიდი ეროვნული პრობლემაა. ძლიერი დემოგრაფიული პოლიტიკით უნდა შევძლოთ მოსახლეობის 28%-იანი კლების საგრძნობი შემცირება. განსაკუთრებით რაჭაში დღეს ყველაზე რთული დე-

მოგრაფიული ვითარებაა, თუ 1966 წელს მოსწავლეთა რაოდენობა ამბროლაურსა და ონში 8 200 შეადგენდა, 2013 წელს მხოლოდ 1831-ია, ანუ სკოლების რაოდენობა 91- დან 31-მდე შემცირდა. 1989 წლის მონაცემებით, რაჭა-ლეჩხუმსა და ქვემო სვანეთში ცხოვრობდა 66.740 კაცი, ხოლო 2013 წელს – 46 300. ანალოგიური მდგომარეობაა საქართველოს სხვა მთიან რეგიონებშიც. რაც შეეხება შრომითი მიგრაციის ძირითადი მიზეზი უმუშევრობაა (ცხრილი 3.), რომელიც საქართველოში დღემდე სოციალურად ყველაზე მნიშვნელოვან პრობლემად რჩება. ამიტომაცაა ქართველ ემიგრანტთა რიცხვი ასეთი დიდი, რომელიც მიახლოებული მონაცემებით 2 მილიონს უტოლდება თუმცა ძალიან ბევრი ემიგრანტი მათ რიცხვში ვერ მოხვდა რადგან ისინი არალეგალურად ცხოვრობენ. 2001 წლიდან დღემდე ქვეყნის შიგნით დაიბადა 630 000 ბავშვი, მაშინ, როდესაც უცხოეთში გაჩნდა 200 000 ქართველი. ყველაზე დიდი ნეგატიური გავლენა საქართველოს დემოგრაფიულ მდგომარეობასა და დაბერების საერთო ტენდენციაზე, ემიგრაციამ იქონია.

დიაგრამა 1.

ცხრილი 3. დასაქმება და უმუშევრობა

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
კონომ.აქტიური მოსახლეობა, ათასი კაცი	2023.9	2021.8	1965.3	1917.8	1991.8	1944.9	1959.3	2029.1	2003.9	1991.1	2021.5	1998.3
დასაქმებული, ათასი კაცი	1744.6	1747.3	1704.3	1601.9	1656.1	1628.1	1664.2	1724.0	1712.1	1745.2	1779.9	1763.3
უმუშევარი, ათასი კაცი	279.3	274.5	261.0	315.8	335.6	316.9	295.1	305.1	291.8	246.0	241.6	235.1
უმუშევრობის დონე, %	13.8	13.6	13.3	16.5	16.9	16.3	15.1	15.0	14.6	12.4	12.0	11.8

წყარო: geostat.ge

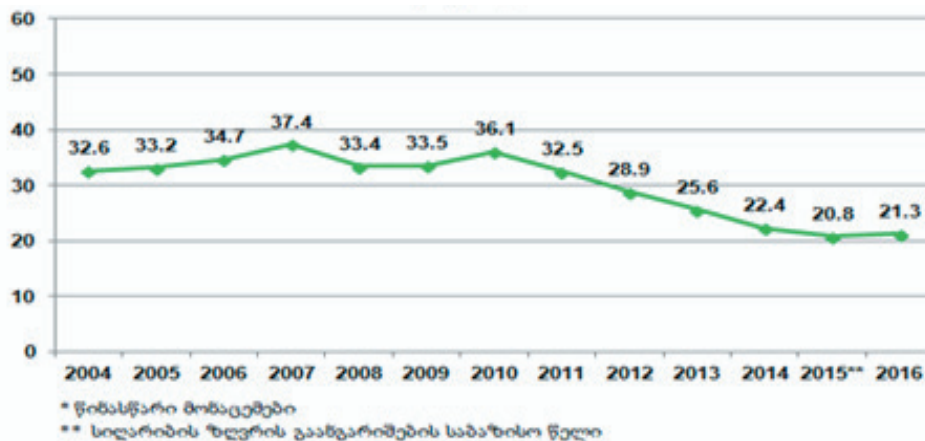
სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტის მონაცემებით, ქვეყნიდან გასულთა 85 პროცენტი შრომისუნარიანი ასაკისაა, მაშინ როცა ამ ასაკის მოსახლეობის წილი მთელ მოსახლეობაში 2/5-ს არ აღემატება. აღნიშნულ პროცესს განსაკუთრებულ დრამატულობას სძენს ის გარემოება, რომ ბოლო წლებში იზრდება გენდერული უთანასწორობა. საქართველოდან გასულ ახალგაზრდებში უფრო მეტი ქალია, ვიდრე კაცი, რამაც გრძელვადიან პერსპექტივაში შეიძლება გამოიწვიოს სერიოზული სოციალურ-დემოგრაფიული პრობლემები. გამოკვლევით დადგინდა, რომ ქალები დასაქმებულნი არიან მომსახურების სექტორში მომვლელებად (33,1 პროცენტი), აღმზრდელებად (9,2 პროცენტი), ოფიციანტებად (4,8 პროცენტი), დამლაგებლებად (9,2 პროცენტი), გამყიდველებად (5,5 პროცენტი) და ა.შ. ქალთა შრომითი მიგრაცია გამოწვეულია ოჯახების მძიმე სოციალურ-ეკონომიკური პირობებით, რაც უარყოფით გავლენას ახდენს ოჯახის განვითარებაზე. იმათი წილი, ვისაც ქმარი და შვილები საქართველოში ჰყავთ, მთელ მიგრაციულ ნაკადში შეადგენს 27 %ს, აქედან, შვილიანი კი 37 %. აღნიშნულ პროცესებს ხელი შეუწყო ასევე ვიზალიბერალიზაციამ, რის საფუძველზეც უკიდურესად გაჭირვებული ოჯახები უკვე კიდევ უფრო ადვილად მთლიანად მიდის საქართველოდან თავის გადასარჩენად.

დემოგრაფები მიიჩნევენ, რომ მოსახლეობის მხოლოდ მარტივი კვლავნარმოების შენარჩუნებისათ-

ვის აუცილებელია სამი და მეტშვილიანი ოჯახები შეადგენდნენ საერთო რიცხვის ნახევარზე მეტს. მოსახლეობის დაბალმა შემოსავლებმა, შეზღუდულმა ფისკალურმა რესურსებმა და განუვითარებელმა საბაზრო ინსტიტუტებმა, პოლიტიკურმა არასტაბილურობამ, ეკონომიკის დარგობრივმა კრიზისებმა და მოუწყობელმა საგარეო ურთიერთობებმა ხელი შეუწყვეს დასაქმების შემცირებას, რაც პირდაპირი პორციულ კავშირშია შობადობის შემცირებასთან.

საქართველოში 800 ათასამდე {3}ადამიანი ლატაკია. ეს ნიშნავს, რომ სახელმწიფოს სოციალური პოლიტიკა არ გააჩნია. “საქსტატის” წინასწარი მონაცემების მიხედვით, მოსახლეობის 21,3% აბსოლუტური სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მყოფია, რაც ქვეყნის მოსახლეობიდან 792 000 ადამიანს შეადგენს. სპეციალისტები მიიჩნევენ, რომ ეს მონაცემი საკმაოდ რეალური და იმავდროულად სამწუხაროა. წინასწარი მონაცემებით, სიღარიბის აბსოლუტურ ზღვარს ქვემოთ მყოფი მოსახლეობის რაოდენობა გაზრდილია და 21.3% შეადგენს (დიგრამა 2.), შარშან ეს მაჩვენებელი 20.8%-ს შეადგენდა. გამოდის, რომ ქვეყანაში ამ მხრივ ვითარება უარესდება. დღეს მსოფლიოში გლობალიზაციის პროცესი ისე სწრაფად მიმდინარეობს, რომ ძალიან უჭირთ, განსაკუთრებით მცირე ერებს, ეროვნული ადათ-წესებისა და ტრადიციების შენარჩუნება, რაც ჩვენს პატარა ერების ეროვნულ დემოგრაფიულ მდგომარეობაზეც მწვავედ აისახება. ყოველივე ამაზე მეტყველებს საფრანგეთის დემოგრაფიული კვლევის ინსტიტუტის თანამშრომელ-

დიაგრამა 2. სიღარიბის აბსოლუტური ზღვარს ქვევით მყოფი მოსახლეობის წილი %*

წყარო: geostat.ge

თა კვლევები, რომლის საფუძველზე 2050 წლისთვის დედამიწაზე მოსახლეობა მესამედით გაიზრდება და 10 მილიარდს მიაღწევს. დღეს დღეობით დედამიწაზე დაახლოებით 7,5 მილიარდი ადამიანი ცხოვრობს. სპეციალისტები მოსახლეობის რეკორდულ ზრდას აფრიკის კონტინენტზე ვარაუდობენ, მათი პროგნოზით იქ მცხოვრებლების რიცხვი გაორმაგდება. ამჟამად პლანეტის ერთი მეექვსედი ნაწილი სწორედ აფრიკაში ცხოვრობს, მაშინ როდესაც ჩვენი ქართული მოსახლეობა დღითი დღე მცირდება. აღნიშნულის საფუძველზე სასურველია საქართველოს მთავრობამ შეიმუშავოს ქვეყნის დემოგრაფიული უსაფრთხოების კონცეფცია, უზრუნველყოს გლობალიზაციისა და ეროვნული ინტერესების შესამება. ამრიგად, თანამედროვე დემოგრაფიულ სიტუაციას აქვს სისტემური კრიზისის ხასიათი. ამ სისტემის შემადგენელი ნაწილებია: შობადობის კრიზისულ ზღვრამდე შემცირება, სიკვდილიანობის ზრდა, ზოგიერთ რეგიონში – მოსახლეობის შემცირებული გამრავლება, ანუ როდესაც მომდევნო თაობა წინა თაობაზე ნაკლებია, დეფორმირებული სქესობრივ ასაკობრივი სტრუქტურა, ჯანმრთელობის გაუარესება, გარე და შიდა მიგრაციის ფართო მასშტაბები. უნდა შემუშავდეს საქართველოს დემოგრაფიული განვითარების მოკლევადიანი და გრძელვადიანი დემოგრაფიული პროგრამები, სადაც მთავარი აქცენტი მიმართული იქნება შობადობის გაზრდაზე და ორიენტირი იქნება, პირველ რიგში, მინიმუმ სამბავშვიანი ოჯახი.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. გაბიძაშვილი ბ. ს. „სტატისტიკა ეკონომიკაში, ბიზნესსა და მენეჯმენტში“ თბილისი, 2013
2. კბილაძე დ; აბესაძე ნ; მეტრეველი შ, „სტატისტიკა ეკონომიკასა და ბიზნესში“ თბილისი, „უნივერსალი“ 2008 წ.
3. არჩვაძე ს. „ეს ნიშნავს, რომ ქვეყანაში გამო-მუშავებულ თანხებს მთლიანად შთანთქავს შეძლებული ფენა“ **საკანგაშო სტატისტიკა: ქვეყანაში 800 000 ლატაკია!**
4. www. Geostat. ge

ДЕМОГРАФИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ НАСЕЛЕНИЯ ГРУЗИИ И СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ В РЕГИОНАЛЬНОМ МАСШТАБЕ

Нона Ахвледиани - Ассоциированный профессор
департамента экономики
Государственного Университета Акакия Церетели
Наира Вирсаладзе - Ассоциированный профессор
департамента экономики Государственного Уни-
верситета Акакия Церетели

РЕЗЮМЕ

В статье рассмотрены самые болезненные - демографические проблемы. усиление указанной проблемы помогает низкий материальный доход населения, ограниченные фискальные ресурсы, незатронутые рыночные институты, политическая нестабильность, отраслевые кризисы экономики, нестабильная внешняя политика. Сегодня в мире процесс глобализации происходит так быстро, очень трудно сохранить национальные традиции особенно национальном меньшинству. Что резко отражается на национальные демографические данные малых нации. Государство разработала концепцию национальной безопасности. Стране следует разработать концепцию демографической безопасности, Обеспечить интеграцию глобализации и национальных интересов, осуществление важных мероприятий и проектов. по мере увеличения однопотных семей снижается не только рождаемость, но и создается очень прочная почва, которая ломает наш национальный дух, деградацию грузинского духовного мира. Современная демографическая ситуация носит характер системного кризиса. Составные части этой системы: Снижение рождаемости до уровня кризиса, увеличение смертности в некоторых регионах– Деформированная половая возрастная структура, ухудшение состояния здоровья, обширная внешняя и внешняя миграция и, как правило, сложные социально-экономические условия.

Ключевые слова: демография, депопуляция, миграция, эмиграция.

საკვანძო სიტყვები: დემოგრაფია, დეპოპულაცია, მიგრაცია, ემიგრაცია.